

คำนำของผู้แปล

หนังสือแปลเล่มนี้เกิดจากการที่ผู้แปลมีความประสงค์จะแปลหนังสือทางภูมิศาสตร์สักเล่มหนึ่ง และผู้แปลเห็นว่าหนังสือทฤษฎีย่านกลาง ของเลสลี เจ. คิง นี้เป็นเรื่องราวของทฤษฎีซึ่งนักภูมิศาสตร์ทุกคนรู้จักคุ้นเคยกันมานาน ผู้เขียนได้เขียนครอบคลุมเนื้อหาหลายด้านในหนังสือเล่มเล็กกะทัดรัดซึ่งเป็นเล่มแรกของหนังสือชุดภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์

ในการแปลครั้งนี้ ผู้แปลได้แปลตรงตามรูปศัพท์และรักษาสำนวนของผู้เขียนไว้ในที่ซึ่งทำได้ แต่ถ้าแปลตรงตัวแล้วไม่ได้ความชัดเจน ก็แปลตามความหมาย สำหรับศัพท์ภาษาไทยส่วนใหญ่ผู้แปลใช้ศัพท์บัญญัติโดยราชบัณฑิตยสถานทั้งด้านภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา และศัพท์ทั่วไป ยกเว้นในบางกรณีที่เป็นศัพท์บัญญัติซึ่งไม่มีใครเห็นใช้กันแพร่หลาย และผู้แปลรู้สึกว่าจะไม่สื่อความหมาย ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ผู้แปลละเว้นการแปลชื่อคนในวงเล็บอ้างอิงและที่มาของรูปกับตาราง เพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบกับรายการเอกสารอ้างอิงท้ายเล่มได้

ผู้แปลตระหนักดีว่างานแปลมิใช่เรื่องง่าย และหนังสือแปลเล่มนี้ย่อมมีข้อบกพร่องอยู่ ผู้แปลยินดีรับฟังความคิดเห็นจากผู้อ่านเพื่อจะได้นำมาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป หากหนังสือแปลเล่มนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม ผู้แปลขอแสดงความดีทั้งหมดแก่ผู้เขียนซึ่งอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีย่านกลางไว้โดยละเอียดถึงแม้ว่าจะใช้สำนวนภาษาที่ยากแก่การแปล ท้ายที่สุด ผู้แปลขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพงานแปลที่ได้ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ และคณะกรรมการส่งเสริมการแปลหนังสือของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งให้การสนับสนุนการแปลครั้งนี้เป็นอย่างดีมาโดยตลอด

บงกชรัตน์ เตชะไตรศักดิ์
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำนำหนังสือชุดภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์

ภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Geography) เป็นหนึ่งในแนวทางอันยิ่งใหญ่ของภูมิศาสตร์ร่วมสมัย แนวทางการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ในภูมิศาสตร์ก็เช่นเดียวกันกับในสาขาวิชาอื่น ๆ คือ เกี่ยวข้องกับนิยามที่รัดกุมของตัวแปร และความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่ามีอยู่เสมออย่างชอบด้วยเหตุผล ทฤษฎีต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาด้านความชัดเจนในการบรรยายละเอียดของสมมติฐาน และความสามารถที่จะได้รับการทดสอบความถูกต้องโดยการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงประจักษ์ (empirical)

การศึกษาภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ให้ความเพลิดเพลินและการกระตุ้นทางปัญญาได้มากเท่ากับวิชาอื่นใดในหลักสูตรมหาวิทยาลัย ยิ่งไปกว่านั้นภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ยังเกี่ยวข้องกับควมมีประโยชน์ในทางการอธิบาย การทำนาย และแนวปฏิบัติ ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่ประจักษ์กันแล้ว

ถึงแม้ว่าแนวทางเชิงประจักษ์ของภูมิศาสตร์จะมีมานานหลายศตวรรษก็ตาม ภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ไม่อาจเติบโตได้เต็มที่จนกว่าสังคมจะซาบซึ้งถึงศักยภาพของสาขาวิชา และจนกว่าวิธีการคำนวณจะกลายเป็นเรื่องธรรมดา ปัจจุบันมีการยอมรับคอมพิวเตอร์กันอย่างกว้างขวาง และประชาชนได้มีความสนใจในการสำรวจอวกาศ เทคโนโลยีดาวเทียม ตลอดจนการศึกษาทางเทคโนโลยีทั่วไปสำหรับปัญหาบนดาวเคราะห์ของเรา เมื่อมีสิ่งจำเป็นล่วงหน้านี้ครบถ้วนแล้ว ก็นับว่ามีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพัฒนาการของภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์อยู่พร้อม

ภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่าสามารถเป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์และเข้าใจกระบวนการภูมิศาสตร์ทั้งในส่วนมนุษย์และส่วนกายภาพ ภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์นี้ได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นที่สนใจของสาขาวิชาที่ใกล้เคียงกันกับเรา และกำลังเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นว่ามีคุณค่าต่อนักวิชาชีพในภาครัฐกิจและภาครัฐบาล

หนังสือชุดภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์นี้จะเสนอสิ่งสร้างเสริมของภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ในลักษณะที่ค่อนข้างเป็นลักษณะเฉพาะ แต่ละเรื่องจะอธิบายเป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ หรือเป็นหน่วยนำร่อง หนังสือเบื้องต้นเหล่านี้ได้รับการออกแบบเพื่อลดอุปสรรคในการเรียน หนังสือที่อยู่ในระดับสูงกว่าจะตามหน่วยนำร่องเบื้องต้นเหล่านี้ออกมาเพื่อเตรียมผู้อ่านสำหรับพัฒนาการ

ร่วมสมัยในสาขาวิชา หนังสือชุดภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์เริ่มด้วยเรื่องสำคัญหลายเรื่องใน ภูมิศาสตร์มนุษย์ ตามด้วยการศึกษาในแขนงอื่น ๆ ของภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ หน่วยนำร่อง เหล่านี้มุ่งหมายให้ใช้เป็นตำราเรียนและเป็นหนังสืออ้างอิงสำหรับนักวิจัยและนักวิชาชีพ ในทุก กรณีที่เป็นไปได้ หนังสือชุดนี้จะเน้นอรรถประโยชน์ในด้านปฏิบัติ และมีตัวอย่างจากโลกแห่ง ความเป็นจริง

เรามีความภูมิใจในสิ่งสร้างเสริมของภูมิศาสตร์ และมีความภูมิใจโดยเฉพาะในการสืบทอด มรดกของภูมิศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ ทุกแขนงของภูมิศาสตร์ควรมีโอกาสที่จะเรียนรู้จากกัน และกัน อย่างไรก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมาการเข้าถึงสิ่งสร้างเสริมและงานเขียนของภูมิศาสตร์เชิง วิทยาศาสตร์มีจำกัดมาก ข้าพเจ้าเชื่อว่าผู้ที่ได้ทำงานวิจัยสำคัญ ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ของสาขาวิชา เป็นผู้มีความสามารถอย่างที่สุดในการนำสิ่งสร้างเสริมเหล่านั้นออกสู่สายตาคนทั่วไป ดังนั้น ข้าพเจ้าใคร่ขอแสดงความขอบคุณต่อผู้เขียนซึ่งได้ให้ทั้งเวลาและความเชี่ยวชาญ โดยตระหนัก ว่าประโยชน์ที่จะได้รับนั้นมีได้คกอยู่แก่ตนเอง แต่เป็นของสาขาวิชานี้

แกรนต์ เอียน ทรอล

บรรณาธิการหนังสือชุด

คำนำของบรรณาธิการหนังสือชุด

ทฤษฎีย่านกลางมุ่งหาคำอธิบายเกี่ยวกับจำนวน ขนาด และทำเลที่ตั้งของการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองในภูมิภาคเกษตรกรรมชนบท ตัวอย่างเช่น ถ้ามองว่าทำไมในภูมิภาคเหล่านี้จึงมีนครใหญ่ ๆ อยู่น้อยแห่ง แต่มีเมืองมากกว่า และยังมีหมู่บ้านขนาดเล็กหรือหมู่บ้านน้อย (hamlets) มากขึ้นไปอีก ทำไมถิ่นฐานเล็กจึงตั้งอยู่ใกล้กัน และถิ่นฐานใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองขนาดต่าง ๆ มีอยู่อย่างไร รูปแบบและการจัดเรียง (arrangements) เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรตามกาลเวลา และจากภูมิภาคหนึ่งไปอีกภูมิภาคหนึ่ง เหล่านี้เป็นลักษณะคำถามที่ตั้งไว้ในทฤษฎีย่านกลาง

รากฐานทางปัญญาของทฤษฎีย่านกลางอยู่ในงานของนักสังคมวิทยาชนบท และนักภูมิศาสตร์ชนบทตอนต้นทศวรรษ 1900 แต่สิ่งสร้างเสริมสำคัญต่อพัฒนาการของทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในทศวรรษ 1930 และ 1940 โดยนักวิชาการชาวเยอรมันสองคน คือ วอลเตอร์ คริสตอลเลอร์ (Walter Christaller) และออกุสต์ เลอช (August Lösch) ในการศึกษาของบุคคลทั้งสองนั้นได้อธิบายการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างเมืองกับชนบท และเป็นที่มาของข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลำดับศักดิ์ (hierarchy) ของบทบาทหน้าที่ทางเศรษฐกิจ และลำดับศักดิ์ของการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองขนาดต่าง ๆ ที่สอดคล้องกัน กรอบการศึกษาที่เข้าทั้งสองเสนอ จัดว่ามีประโยชน์ในการตีความรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน การอธิบายการเสื่อมโทรมของหมู่บ้านขนาดเล็กหลายแห่ง การวางผังที่ตั้งของการตั้งถิ่นฐานใหม่ และการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท ทฤษฎีนี้ได้ดึงดูดความสนใจของนักวิชาการ โดยเฉพาะในด้านภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่รวมไปถึงด้านมานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ การวางผัง และสังคมวิทยาด้วย

เลสลี คิง ไม่เพียงแต่ให้ภาพรวมกว้าง ๆ ของทฤษฎีย่านกลางและทฤษฎีที่มีมาก่อนหน้านั้น เขายังพรรณนาถึงสาขางานต่าง ๆ ที่เกิดเนื่องจากทฤษฎีนี้ เช่น ในหนังสือเล่มนี้ คิงได้เสนอบทวิจารณ์งานของนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งพยายามใช้ทฤษฎีย่านกลางเป็นกรอบสำหรับการอธิบายว่าศูนย์กลางการผลิตมีการจัดเรียงอย่างไร เขายังได้กล่าวถึงงานจำนวนมากซึ่งทำโดยนักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยา เกี่ยวกับโครงสร้างสังคมของระบบตลาดในประเทศที่แตกต่างกันมากดังเช่น จีนกับกัวเตมาลา เขาอภิปรายถึงการนำทฤษฎีย่านกลางไปใช้ในการวางผังการตั้งถิ่นฐานในบริบท (context) ที่แตกต่างกันอย่างยิ่งของแคนาดา กานา และอิสราเอล ท้ายที่สุด คิงบรรยายย่อ ๆ ถึงความพยายามในระยะหลังที่จะเขียนทฤษฎีย่านกลางขึ้นใหม่เป็นภาษาคณิตศาสตร์

เชิงแบบ (formal) มากขึ้น

ตลอดหนังสือเล่มนี้ ถึงจำกัดการอภิปรายให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นเชิงคณิตศาสตร์หรือเทคนิคจนเกินไป โดยการใช้แผนภาพและแผนที่มีจำนวนมากที่นำมาจากการศึกษาต่าง ๆ การแนะนำทฤษฎีข้างกลางนี้ควรเป็นที่สนใจโดยเฉพาะสำหรับบุคคลผู้สนใจในสาขาภูมิศาสตร์เมือง ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ นิเวศวิทยามนุษย์ สังคมวิทยาชนบท โบราณคดีภูมิภาค และมานุษยวิทยาภูมิภาค การวางผังภาค เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค หรือภูมิภาคศาสตร์

แกรนต์ เอียน ทรอด
บรรณาธิการหนังสือชุด